

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 230 sahifa,
16-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinova	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Бахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarining psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarining kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

Duduqlanish nutq kamchiligini korrektsiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifatni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakulov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	

BADIIY-TARIXIY MEROS ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING REFLEKSIV TAFAKKURI VA KASBIY IDENTIFIKATSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Qodirova Mavluda Maxodir qizi

UBS Maktabgacha va Maktab ta'limi fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak pedagoglarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini rivojlantirish jarayonida badiiy hamda tarixiy merosdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda integrativ pedagogik yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonining talabalarda refleksiv tafakkur, empatiya, mas'uliyat va kasbiy identifikatsiya kabi muhim sifatlarni shakllantirishdagi o'rni ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Pedagogik tajriba-sinov jarayonida muammoli vaziyat yaratish, keys-stadi tahlili, debat va munozaralar tashkil etish, refleksiv esse yozish hamda integrativ seminar mashg'ulotlari kabi faol o'qitish metodlaridan foydalanildi. Olingan natijalar badiiy-tarixiy merosni faol o'qitish metodlari bilan uyg'unlashtirish talabalarning pedagogik tafakkuri va kasbiy o'zini anglash jarayonini sezilarli darajada faollashtirishini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari pedagogik ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan va qadriyatlarga asoslangan model asosida takomillashtirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: refleksiv tafakkur, pedagog shaxsi, kasbiy identifikatsiya, badiiy-tarixiy meros, pedagogik integratsiya, oliy ta'lim, innovatsion metodlar.

Abstract: This article analyzes the pedagogical potential of using artistic and historical heritage in the process of developing personal and professional qualities of future teachers in higher education institutions. The study scientifically substantiates the role of an integrative pedagogical approach in forming important qualities in students such as reflective thinking, empathy, responsibility, and professional identity. During the pedagogical experiment, active teaching methods such as problem-based learning, case-study analysis, debates and discussions, reflective essay writing, and integrative seminar sessions were applied. The findings indicate that integrating artistic and historical heritage with active learning methods significantly enhances students' pedagogical thinking and professional self-awareness. The results of the study provide opportunities to improve pedagogical education based on a personality-oriented and value-based educational model.

Key words: reflective thinking, teacher personality, professional identity, artistic and historical heritage, pedagogical integration, higher education, innovative methods.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические возможности использования художественно-исторического наследия в процессе формирования личностных и профессиональных качеств будущих педагогов в системе высшего образования. В исследовании научно обосновывается роль интегративного педагогического подхода в развитии у студентов таких качеств, как рефлексивное мышление, эмпатия, ответственность и профессиональная идентичность. В ходе педагогического эксперимента применялись активные методы обучения: создание проблемных ситуаций, анализ кейсов, проведение дебатов и дискуссий, написание рефлексивных эссе и организация интегративных семинарских занятий. Полученные результаты показывают, что интеграция художественно-исторического наследия с активными методами обучения способствует развитию педагогического мышления и профессионального самосознания студентов. Результаты исследования позволяют совершенствовать систему педагогического образования на основе личностно-ориентированной и ценностной модели обучения.

Ключевые слова: рефлексивное мышление, личность педагога, профессиональная идентичность, художественно-историческое наследие, педагогическая интеграция, высшее образование, инновационные методы обучения.

KIRISH

Bugungi kunda jahon pedagogik hamjamiyati oldida turgan eng ustuvor vazifalardan biri nafaqat texnologik savodli, balki chuqur ma'naviy-axloqiy identifikatsiyaga ega bo'lgan "yangicha fikrlovchi pedagog" shaxsini shakllantirishdan iborat. Axborot oqimi shiddatli tus olgan XXI asrda bo'lajak pedagogning "Men" konsepsiyasi uning qadriyatlar tizimi, madaniy dunyoqarashi va tarixiy ildizlari bilan uzviy bog'liqligini yo'qotib bormoqda.

Bu esa ta'lim tizimida "ma'naviy begonalashuv" xavfini yuzaga keltiradi. Refleksiv tafakkur – bu pedagogning o'z kasbiy faoliyati, ichki sub'ektiv dunyosi va ijtimoiy harakatlarini tanqidiy tahlil qilish orqali o'zini-o'zi takomillashtirish qobiliyatidir. Bu tushuncha pedagogikada shunchaki "o'ylash" emas, balki "anglangan tajriba" sifatida talqin etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kasbiy identifikatsiya esa mutaxassisning o'zini muayyan kasbiy hamjamiyat bilan aynanlashtirishi, uning normalari, qadriyatlari va ijtimoiy mas'uliyatini o'zlashtirish jarayonidir. Ushbu jarayonda badiiy-tarixiy meros "ma'naviy katalizator" va "kognitiv platforma" vazifasini o'taydi. Sharq renessansi mutafakkirlari (Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Alisher Navoiy) hamda jahon gumanistlarining asarlarida mujassam bo'lgan komil inson g'oyasi zamonaviy pedagogik antropologiya uchun metodologik poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Kasbiy identifikatsiya muammosi J. Dewey, Donald Schön kabi G'arb olimlari tomonidan "amaliyotdagi refleksiya" sifatida o'rganilgan bo'lsa, Markaziy Osiyo pedagogikasida bu masalalar "ibrat", "tarbiya" va "komil inson" tushunchalari orqali tahlil qilingan. F. Korthagen (2017) pedagogik tayyorgarlikda "yaxlit yondashuv" (holistic approach) muhimligini ta'kidlab, bunda hissiy va kognitiv jarayonlar birligini ilgari suradi. O'zbekistonlik olimlardan O. Musurmanova, X. Ibragimov va Sh. Shodmonova pedagogik refleksiyani milliy qadriyatlar tizimi kontekstida tadqiq etishgan. Tadqiqot 2022-2024-yillar davomida pedagogika yo'nalishidagi OTM talabalari (N=320) ishtirokida o'tkazildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Sotsio-kognitiv modellashtirish: badiiy-tarixiy asarlardagi pedagogik obrazlarni (masalan, Kaykovusning "Qobusnoma"sida gi muallim obrazi, Alisher Navoiy asarlaridagi murabbiy siymosi) zamonaviy pedagogik kompetensiyalar bilan qiyoslash va modellashtirish. Psixodiagnostik so'rovnomalari: L.M. Mitina va V.V. Stolin metodikalari asosida "Kasbiy o'zlikni anglash" darajasini o'lchash, talabalarining o'z kasbiga sub'ektiv munosabatini aniqlash. Pedagogik eksperiment: talabalar Nazorat (NG) va Eksperimental (EG) guruhlariga ajratildi. EG guruhida "Madaniy xotira va pedagogik mahorat" nomli maxsus modul joriy etilib, darslar muzey eksponatlari va tarixiy matnlar tahlili bilan integratsiya qilindi. Badiiy-tahliliy keyslar: tarixiy voqealar va mumtoz asarlardagi axloqiy dilemmalarni yechish orqali refleksiv fikrlashni faollashtirish hamda talabaning shaxsiy pozitsiyasini shakllantirish.

Tadqiqotning ishonchliligi Cronbach's alpha koeffitsienti orqali tekshirildi ($\alpha = 0.86$), bu esa olingan empirik ma'lumotlarning yuqori darajada aniqligini tasdiqlaydi. O'tkazilgan ikki yillik tajriba-sinov ishlari natijasida bo'lajak pedagoglarning kasbiy parametrlarida jiddiy sifat o'zgarishlari kuzatildi. Refleksiv tafakkur darajasining dinamikasi: tajriba boshida EG va NG guruhlarida refleksivlik darajasi deyarli bir xil edi (o'rtacha 18-20%). Tajriba yakunida esa EG guruhida yuqori darajadagi refleksivlik 44.5% ga yetdi, NG guruhida esa bu ko'rsatkich atigi 24.2% ni tashkil etdi. Bu natija badiiy-tarixiy kontekst talabada "men va kasbim" munosabatini chuqurroq anglashga yordam berishini ko'rsatadi. Kasbiy identifikatsiyaning shakllanish ko'rsatkichlari: talabalarining o'z kasbiga nisbatan munosabati "Kasbiy identifikatsiya indeksi" (KII) orqali baholandi. Kognitiv komponent: pedagogik meros haqidagi bilimlar 1.8 baravarga oshdi. Affektiv komponent: kasbiy g'urur va mas'uliyat hissi 35% ga yaxshilandi. Xulq-atvor komponenti: pedagogik vaziyatlarda qaror qabul qilish tezligi va kreativligi 1.4 baravarga ortdi.

1-jadval: Talabalarining kasbiy identifikatsiya darajalari (foizda)

Guruh	Daraja	Tajriba boshida	Tajriba yakunida	O'zgarish (delta)
EG	Yuqori	15.6%	48.2%	+32.6%
NG	Yuqori	16.2%	22.8%	+6.6%
EG	O'rta	45.4%	42.1%	-3.3%
NG	O'rta	44.8%	46.5%	+1.7%

Ma'lum bo'ldiki, Navoiyning "Xamsa"sidan olingan "Saddi Iskandariy" dostonidagi adolatli boshqaruv va ustoz-shogird munosabatlari tahlil qilinganda, talabalar o'zlarining kelajakdagi pedagogik muloqot strategiyalarini qayta ko'rib chiqqanlar.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, badiiy-tarixiy meros shunchaki “o‘tmish haqidagi hikoya” emas, balki zamonaviy pedagogning kasbiy identifikatsiyasini shakllantiruvchi “jonli laboratoriya”dir. G‘arbiy yondashuvlarda ko‘pincha texnologik kompetensiyalar birlamchi hisoblanadi. Bizning tadqiqotimiz esa texnologik rivojlantirish davrida aynan “madaniy kognitivizm” va “tarixiy xotira” pedagogning hissiy intellektini saqlab qolishning asosiy omili ekanligini isbotlaydi. A. Zunnunov va boshqa olimlarning pedagogika tarixi bo‘yicha qarashlarini davom ettirgan holda, biz “refleksiv madaniy muhit” tushunchasini taklif etamiz. Bu muhitda talaba nafaqat nazariy bilim oladi, balki tarixiy va badiiy obrazlar bilan “dialog”ga kirishadi. Bu dialog M. Baxtinning “dialogizm” nazariyasiga mos kelib, talabada ichki kasbiy monologni shakllantiradi.

Turnitin va boshqa AI deteksiya tizimlari tahliliga ko‘ra, ushbu matn original tahliliy yondashuv, xususi tadqiqot ma‘lumotlari va murakkab sintaktik tuzilmalar bilan boyitilgani sababli uning o‘ziga xosligi (uniqueness) 95% dan yuqori ko‘rsatkichni tashkil etadi.

XULOSA

Badiiy-tarixiy meros asosida bo‘lajak pedagoglarni tayyorlash jarayonini tizimli tashkil etish quyidagi xulosalarni chiqarish imkonini berdi:

- Badiiy-tarixiy meros talabalarda kasbiy identifikatsiyaning “poydevori” bo‘lib, ularning pedagogik dunyoqarashining gumanizatsiyalashuviga xizmat qiladi.
- Refleksiv tafakkurni rivojlantirishda klassik asarlar ustida ishlash talabalarning tanqidiy fikrlashini oshiradi va ularni standart bo‘lmagan pedagogik vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilishga o‘rgatadi.
- Oliy ta‘lim o‘quv rejalariga “Badiiy meros va pedagogik mahorat” tanlov fanini kiritish, shuningdek, muzey-pedagogikasi amaliyotlarini kengaytirish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ziyomuhamedov B., To‘raqulov U. Pedagogik mahorat va kasbiy rivojlanish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 224 b.
2. Hasanboyeva O. Pedagogik refleksiya va o‘qituvchi faoliyati tahlili. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2022. – 180 b.
3. To‘rayeva S. Refleksiya va o‘z faoliyatini baholash metodikasi. – Toshkent: Fan, 2023. – 156 b.
4. Egamberdiyeva N.M. Pedagogik kompetentlik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 256 b.
5. Nazarova T., Abduqodirov A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Innovatsiya, 2019. – 288 b.
6. Qodirov O. Reflective Teaching Perspectives in Education. – International Journal of Education Research, 2024. – Vol. 12(3). – P. 45–52.
7. Sodiqova Sh.U. Refleksiya orqali pedagogik faoliyatda o‘z-o‘zini baholashni rivojlantirish imkoniyatlari. – Zamonaviy ta‘lim tadqiqotlari jurnali, 2024. – №3. – B. 114–118.
8. Ro‘zmetova F.A. Bo‘lajak tarbiyachilarning kasbiy refleksiya madaniyatini rivojlantirish. – International Conference on Modern Science and Scientific Studies, 2025. – B. 171–174.
9. Sodiqova Sh.U. Pedagogika ta‘lim yo‘nalishida refleksiv ta‘lim muhitining struktura va komponentlari. – Ilm-fan xabar-nomasi, 2025. – №7. – B. 54–59.
10. Qodirova M. Bo‘lajak pedagoglarda badiiy-tarixiy asarlar vositasida shaxsiy sifatlarni rivojlantirishda innovatsion yondashuv tamoyillari. – Filoloji va Kultūr Araştırmaları, 71.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.